

**WILLIAM
SHAKESPEARE
VEČER ANEB
COKOLI
CHCETE:
TŘÍKRÁLOVÝ**

DIVADLO PETRA BEZRUČE >> 1973

- 1564** William Shakespeare se narodil 26. dubna ve Stratfordu nad Avonou. Stratford bylo malé městečko, které mělo přibližně 1400 obyvatel. Shakespearův otec John byl rukavičkář, matka Mary, rozená Ardenová, pocházela ze selské rodiny. V Anglii vládla královna Alžběta, dcera Jindřicha VIII. z rodu Tudorovců. Státním náboženstvím, na rozdíl od většiny zemí kontinentu, byl protestantismus. Je to doba převratných zámořských objevů.
- 1582** William Shakespeare se žení se slečnou Hathewayovou, která je o osm let starší než on. Krátce po svatbě se jim narodí první z jejich tří dětí.
- 1586** William Shakespeare opouští rodinu a odchází do Londýna. Londýn té doby má 200 000 obyvatel, jeho divadelní život se koncentruje do dvou divadel: Globe a Swan.
- 1588** Anglické loďstvo poráží u domácích břehů nepřemožitelnou španělskou Armadu, flotilu 130 lodí.
- 1590** Podle anglických shakespearologů tzv. »optimistické období«
1600 Shakespearovy tvorby: »Jindřich VI.« (1590-91), »Komedie omylů« (1591), »Sen noci svatojánské« (1593-94), »Kučec benátský« (1594), »Romeo a Julie« (1594), »Zkrocení zlé ženy« (1597) »Večer tříkrálový« (1600).
- 1592** První zmínka o Shakespearovi jako herci a autorovi v pamfletech jeho kolegů.
- 1592** Vycházejí Shakespearovy »Sonety«.
- 1594**
- 1599** Shakespeare se stává spolujednatel divadla Globe.
- 1601** Druhé období Shakespearovy tvorby tzv. »praky a šípy zuřivého osudu«:
1608 »Julius Caesar« (1601), »Hamlet« (1602), »Veta za vetu« (1603), »Othello« (1604), »Král Lear« (1605), »Macbeth« (1606), »Timon athenský« (1608)
- 1603** Královna Alžběta umírá, na trůn nastupuje Jakub I., král skotský z rodu Stuartovců. Zesílení vlivu puritánů.
- 1609** Třetí období Shakespearovy tvorby, tzv. romantické: »Cymbelín« (1609),
1613 »Zimní pohádka« (1610), »Boře« (1611)
- 1610** William Shakespeare se vrací zpátky do Stratfordu.
- 1616** 23. dubna William Shakespeare umírá po pitce s přáteli, mezi nimiž byl i jeho kolega Ben Jonson.
- 1623** Vychází první tzv. foliové vydání Shakespearových her.

Je mnoho poesie v krajích Británie! Často se nám zdá, že jsme se přenesli do golden days of merry England (zlatých dnů veselé Anglie), a vidíme Shakespeara plížit se za křovinami s puškou, dokud ještě honil cizí zvěř, anebo se divíme, že se na této zelené lučině skutečně neodehrává některá z jeho božských komedií. Neboť ať už se děj odehrává kdekoli v Itálii, ve Francii, nebo v Navaře, přece jen je to v podstatě vždy merry England, kam patří jeho barokní neotesanci, jeho vychytralí školometi, jeho líbezně bizarní ženy, vždy je ze všeho jasné, že se k nim hodí jen anglická obloha.

Bedřich Engels

Poznámka k názvu hry:

Anglický titul, »Twelfth Night« (Dvanáctá noc, tj. dvanáctá od Narození Páně) byl aspoň za dob Shakespearových dozajista obsahu přiměřený a budil očekávání, které hra splňuje, třeba se neodehrává v předvečer svátku Tří králů, ani se o tomto svátku nezmiňuje. Tříkrálový večer, zakončující dobu svátků, býval ve staré Anglii večerem nevázaného veselí, mumrajů, zpěvů, popíjení a bujných kousků, zkrátka takového rozpustilého vyvádění, ba řádění, jakého v naší hře není nedostatek. Byl to svátek, kdy za vlády zvláště zvoleného krále Neplechy bylo několik hodin všechno nebo skoro všechno dovoleno, třeba obrátit svět vzhůru nohama - i dětem. Ba především těm. Byl to v určitém smyslu dětský svátek, večer, kdy děti měly právo a kdy se zejména zúčastňovaly veselých produkcí a divadelních představení, a to i jako herci. A dost přesvědčivě byla vyslovena domněnka, že Shakespearův Večer tříkrálový - který ostatně dost možná byl i prvně proveden právě na tento svátek - přímo počítá s dětmi v obecnstvu. Nasvědčuje tomu zejména nápadná skutečnost, že ani v jeho slovníku, ani v jeho dějích při vši bujnosti není nic, co by nebyly mohly bez úhony poslouchat a zhlédnout děti. A skoro nic, co by nebyly znaly, ať ze skutečnosti nebo z pohádek, a čemu by nebyly rozuměly.

E. A. Saudek

Génius SHAKESPEARŮV a jeho tvorba

Tvé dílo jest tak ryze básnické, tak intuitivní, tak tvořené pokaždé ze žhavého tekutého středu tvého nitra, stále proměnlivého, stále obrozovaného, až zdálo se tvým soudcům náhodou, chaosem, zvůli, rozmarem, spíš improvizovaným útvarem přírodním než dílem lidské kázně a lidského šlechtění. Pevninná Evropa po příkladu Voltairově dlouho mluvila o tobě jako o neobyčejném barbarovi a vlastně ani Taine, Francouz typičtější a průměrnější než tužil i než tužilo mnoho jiných, nevidí tě podstatně jinak. A jest oprávněnou chloubou dob nejmladších, že nazírají v tom správněji, že vidí v tobě velikého umělce – tvůrce, který s podivuhodnou nutností vychází ze svých jedinečných podmínek a podivuhodně důsledně vyvíjí své předpoklady. A příštím ještě jasnější bude tato základní jednota duše a tvé obraznosti, ethicky individuální, volný ráz tvého génia, záračný sňatek tvého ducha a tvého srdce: tvá obraznost, jak sílila, rozkřídlujíc se k novým a novým rozletům, prohlubovat tvůj charakter a tvůj charakter krásnou reakcí šlechtil a třídil tvou obraznost.

Byl jsi básník a snad největší, kolik jich kdy žilo – a to znamená: bohatá zvučící melodie vylévala se z tebe neustále; v ní zavíral jsi jako v zlatý slunný prsten všecko, čeho se dotkl tvůj pohled; věci mrtvé a němé nadával jsi jazykem, řečí, zpěvem a přednášel je rozezvucené ve svůj kroužící vesmír. Jest možno říci, že v umělci – dramatikovi, v umělci – budovateli nebylo posud tak velikého básníka. Všecko, co v obdobných architekturách slovesných jest logické, pojmové, plastické, u tebe jest hudební, vzdušné, plynulé, výbušné; a není postavy v tvorbě, abys nepřenesl s ní na jeviště i její náladový vzduch lyrický.

Byl jsi básník dramatický po výtce, často i přímo básník jevištní, to jest někdo, kdo tvoří z určitých konkrétních podnětů scénických a pro konkrétní potřeby scénické – a přesto nebo lépe: právě proto nikdy a nikde theatrální.

Tvé drama jest živá plynoucí soustava, v níž každý činitel nese i jest nesen, vede i jest veden, určuje i jest určován; a jedinečné umění této vzájemné souhry jest právě tajemství tvého genia dramaticko – scénického. Jiní básníci dramatictí kreslí člověka z profilu nebo malují jej enface nebo posléze modelují reliefně – ty jediný vystihuješ jej plasticky v trojím rozměru jako volumen. Obešel jsi jej úplně a zvážil jsi jej svým pohledem lépe a přesněji než by dovedly váhy nejcitlivější; a určil jsi tím sílu jeho nosnosti a výbojnosti pro celek. U tebe po prvé jest takto vyvinuta vzájemnost a odpovědnost mezi jednotlivci: každý vedle své barvy vlastní – místní řekl bych – má i odraženou barvu všech ostatních, reflexi barevnou: jest nositelem celkového

ovzduší barevného i světelného a ovšem zároveň i jeho spolutvůrcem. Není vnějšíkové změny, aby se neprojevila ve skupenství a skladbě tvých postav, ale není také vnitřní proměny v nich, aby nepřivedila změny vnějšíkové a neprojevila se jako získaná rychlost celková.

Nic v tvém dramate není účelem samo o sobě - všecko slouží celku. Všecko tryská ze situace, vypadá z ní jako její zralý plod; a všecko vytváří situaci novou jako semeno nese v sobě novou rostlinu. Význam a hodnota jednotlivcovy jsou u tebe nejrelativnější: čím více vztahů má k ostatním, čím více vlivu na ostatní, čím více ozvěny nebo resonance v ostatních, tím cennější ti je.

Tvé drama jest bezpředsudečné a tím při vši své děsivé velikosti nám tak blízké. Vyhnul jsi se v něm vešhlavně v lidech a lidmi - ale nepoutáš ho v nijaké dogkeré mytologii i theologii. Vláš božský duch u tebe jcko nejvyšší klad života, lásky, milosti nad lidmi ama. Tví lidé nepřijímají svůj osud hotový z rukou božích jako předurčenci k spáse nebo zatracení; nepodstupují ho také jako jeho nutnosti rodově člověcké, ani nebojují s ním a nevitězí nad ním i v podlehnutí pathosem mravní svobody. Nikoliv: tví lidé vyřešují si jej svými karaktery a ze svých charakterů. Proto jsi jedinečný tvůrce charakterů lidských. Není v tvém světě nic než síla a odpor proti ní; a silou tou i odporem její jest karakter lidský. Charakter lidský jest u tebe poprvé nositelem dramatu a činitel tektonický, jako nebyl posud před tebou. Karakter jest nejvnitřnější vlastnictví tvých osob a východisko jejich působení, úspěchů i zmaru. Proto není dvou stejných charakterů v tobě: rušily by se a nenesly by. Není dvou stejných slabochů v tvém díle, ne dvou stejných ctižádostivců, ne dvou stejných pošetilců, ne dvou stejných milenců, ne dvou stejných zločinců; není v tobě vůbec typu ve smyslu schematů a odtažitosti.

Být básníkem jest viděti a podati člověka - jedince v jeho jedinečnosti, v tom, co odlišuje ho od všech ostatních a činí jej sebou samým.

A tys byl básníkem v nejvyšší potenci toho slova i smyslu: všichni lidé tvoji jsou oni sami - jedineční, vyskytnuvši se jen jednou ve světě: nenavrátí se nikdy, nebudou opakovati se nikdy.

V tomto poznání, které duje z tebe v nás a dává nám vypíjetí prchavou a nenávratnou chvíli životní do poslední krůpěje horkým žíznivým rtem, jest poslední a nejhlubší snad příčina tvého kouzla, jímž si nás podmaňuješ.

Spěšte, spěšte milovati, čeho neuzříte dvakráte!

F. X. ŠALDA

WILLIAM SHAKESPEARE VEČER TŘÍKRÁLOVÝ

nebo

COKOLI CHCETE

KOMEDIE

Přeložil E. A. SAUDEK

Režie SAŠA LICHÝ, nositel vyznamenání Za vynikající práci
Výprava OTAKAR SCHINDLER Hudba JAN TOMŠÍČEK
Pohybová spolupráce KAREL JURČÍK
Představení řídí JINDŘICH TULÁČEK Text sleduje
MARTA BIELECKÁ

HRAJÍ: VIOLA LENKA TERMEROVÁ ORSINO JAN FILIP OLIVIE
JANA POSTLEROVÁ MALVOLIO MILAN ŠULC VEJRAŽKA BO-
HUSLAV ČVANČARA MARIE BARBARA PLICHTOVÁ TOBIÁŠ
ŘÍHAL TOMÁŠ TÖPFER ONDŘEJ TŘASOŘITKA JINDŘICH DVO-
ŘÁK FABIANO JAN ODL TŘI KAPITÁNI PAVEL HANDL PÁTER
VALENTINO JAROSLAV FUKALA SEBASTIANO OTAKAR PRAJZ-
NER BIŘIC JINDŘICH TULÁČEK

PREMIÉRA 30. BŘEZNA 1973